

Lái xe

VIETNAMESE | ENGLISH

Tài liệu Trợ giúp này mô tả các tác động có thể xảy ra của bệnh sa sút trí tuệ lên kỹ năng lái xe và đề nghị cách giúp người lái xe đã được chẩn đoán bị sa sút trí tuệ.

Lái xe có thể có vẻ giống như một hoạt động tự động. Tuy nhiên, đó là một nhiệm vụ phức tạp yêu cầu phải có quy trình tư duy phức tạp, kỹ năng tay lái và thời gian phản ứng nhanh. Bệnh sa sút trí tuệ có thể gây mất trí nhớ, khả năng tập trung có hạn cũng như các vấn đề về thị lực và sự minh mẫn. Điều này ảnh hưởng đến khả năng phán đoán và lái xe an toàn.

Một người được chẩn đoán bị bệnh sa sút trí tuệ có thể không cần phải ngưng lái xe ngay lập tức. Tuy nhiên, bệnh sa sút trí tuệ gây ra sự suy giảm diễn tiến và không thể đảo ngược về việc thực hiện chức năng, và người đó sẽ phải ngưng lái xe tại một thời điểm nhất định.

Các yêu cầu để được cấp bằng

Theo luật, mọi người lái xe đều phải báo cho cơ quan cấp bằng tại địa phương của họ biết bất kỳ bệnh trạng nào có thể tác động đến khả năng lái xe an toàn của họ. Sa sút trí tuệ, tiểu đường và một số bệnh trạng về tim đều phải được công bố vì những bệnh này đều có thể tác động đến khả năng lái xe của một người.

Một khi được thông báo, cơ quan cấp bằng sẽ yêu cầu bác sĩ của người lái xe thực hiện việc đánh giá ban đầu về sức khỏe của người lái xe. Sau đó, có thể phải có phần chính thức đánh giá khả năng lái xe. Căn cứ vào kết quả của những đánh giá này, cơ quan cấp bằng sẽ xác định xem liệu người đó có thể tiếp tục lái xe hay không.

Nếu người bị sa sút trí tuệ được tiếp tục lái xe thì họ sẽ được cấp một bằng lái có điều kiện. Bằng lái có điều kiện có giá trị tối đa là 12 tháng, sau đó người lái này sẽ được đánh giá lại. Đôi khi bằng lái của người lái này cũng có thể bị hạn chế. Những hạn chế này có thể là người lái này chỉ được lái xe gần nhà, hoặc tại một số thời điểm nhất định hoặc dưới giới hạn tốc độ nhất định.

Nếu một người bị sa sút trí tuệ tiếp tục lái xe và không thông báo cho cơ quan cấp bằng của họ biết, hoặc nếu họ tiếp tục lái xe sau khi giấy phép của họ đã bị hủy hoặc đình chỉ thì họ có thể lãnh hậu quả nghiêm trọng. Nếu bị tai nạn thì người lái này có thể bị buộc những tội danh lái xe hoặc bị kiện. Ngoài ra, công ty bảo hiểm của họ có thể từ chối bảo hiểm.

Phản ứng cá nhân

Đối với những người sống một mình hoặc ở khu vực nông thôn và vùng sâu vùng xa, quản lý cuộc sống mà không lái xe có thể là đặc biệt khó khăn. Người ta có thể cảm thấy bị mất độc lập hoặc bản sắc khi họ không còn được lái xe nữa. Đối

với một ai đó trong giai đoạn đầu bị bệnh sa sút trí tuệ thì việc quyết định thôi lái xe có thể rất khó khăn.

Một số người sẽ nhận ra khả năng ngày càng suy giảm của họ; nhưng có những người có thể lại không nhận ra, hay đơn giản chỉ là quên rằng họ không còn lái xe an toàn được nữa. Với một số người khác, họ cảm thấy nhẹ nhõm vì không còn phải chịu trách nhiệm lái xe nữa.

Dấu hiệu cho thấy bệnh sa sút trí tuệ có thể ảnh hưởng đến khả năng lái xe của một người

Những thay đổi trong hành vi lái xe có thể đã xuất hiện trong một khoảng thời gian mà không bị nhận ra. Hãy xem xét các dấu hiệu cảnh báo về lái xe sau đây:

- **Tầm nhìn** - Họ có thể thấy mọi thứ tiến thẳng đến họ và từ hai bên? Họ có thể nhìn thấy và phản ứng phù hợp với bảng hiệu và tín hiệu giao thông?
- **Thính lực** - Họ có thể nghe âm thanh của những xe đang đến gần, kèn xe, còi xe báo động và phản ứng phù hợp? Họ có chú ý đến những âm thanh này khi ở trong xe?
- **Thời gian phản ứng** - Họ có thể nhanh chóng rẽ, dừng lại hoặc tăng tốc xe?
- **Giải quyết vấn đề** - Họ có bị buồn bực và bối rối khi có ít nhất hai điều xảy ra cùng một lúc?
- **Khả năng phối hợp chân tay** - Khả năng phối hợp của họ có bị ảnh hưởng? Họ có bị nhầm lẫn giữa chân thắng và chân ga?
- **Sự tỉnh táo** - Họ có nhận biết và thấu hiểu những gì đang diễn ra xung quanh họ?
- Họ có phân biệt được bên trái và bên phải?
- Họ có bị bối rối trên các tuyến đường quen thuộc? Họ có bị lạc đường hoặc mất thời gian dài trên hành trình quen thuộc?
- Họ có hiểu sự khác biệt giữa tín hiệu đèn màu Stop (Dừng) and Go (Đi)?
- Họ có thể giữ xe đi đúng làn đường?
- Họ có biết đọc bản đồ đường bộ và đi theo các tuyến đường vòng?
- Tâm trạng của họ có thay đổi khi lái xe? Một số người lái xe trước đây giữ được bình tĩnh nay có thể giận dữ hay hung hăng.
- Có những vết va đập và trầy xước mới trên xe?

National Dementia Helpline 1800 100 500

dementia.org.au

Thông tin Trợ giúp này được Chính phủ Úc tài trợ

Khi sự an toàn là mối quan tâm tức thời

Nếu quý vị lo lắng về khả năng lái xe của một người nào đó, hãy thử nói chuyện với họ hoặc với bác sĩ của họ. Quý vị cũng có thể liên hệ với cơ quan cấp bằng tại địa phương của quý vị để thảo luận những lo ngại của quý vị. Cơ quan cấp bằng có thể liên hệ với người lái và thông báo rằng họ cần đi kiểm tra sức khỏe và thi lái xe. Quý vị cũng có thể liên hệ với Dementia Australia để thảo luận về bất kỳ mối lo ngại cụ thể hoặc tình huống nào mà quý vị đang phải đối mặt.

Đối với một ai đó đang trong giai đoạn đầu bị bệnh sa sút trí tuệ, những hành động chẳng hạn như giấu chìa khóa, cất bằng lái hoặc vô hiệu hóa chiếc xe có vẻ mang tính thiếu tôn trọng hoặc gây hấn. Những hành động này thậm chí không thể thành công vì người đó vẫn có thể tiếp tục lái xe mà không có bằng lái, sửa xe của họ hay thậm chí mua một chiếc mới.

Bắt đầu trò chuyện về việc lái xe

Một số gợi ý về thời điểm và cách nêu lên mối lo ngại về việc lái xe:

- Bắt đầu thảo luận càng sớm càng tốt ngay sau khi chẩn đoán, và tại một thời điểm khi mọi người đều bình tĩnh.
- Nếu có thể, hãy thảo luận khi có những thay đổi về thuốc men hoặc tình trạng sức khỏe, mà không phải là trong hoặc sau khi xảy ra sự cố về lái xe.
- Trò chuyện ngắn gọn nhưng thường xuyên thay vì thảo luận kéo dài.
- Tập trung vào thể mạnh của người đó và những khía cạnh tích cực của các lựa chọn khác.
- Thừa nhận rằng thời lái xe là một việc khó làm.
- Bình thường hóa tình hình - mọi người ai rồi cũng sẽ phải đến lúc ngưng lái xe.
- Tập trung vào bản chất của căn bệnh này - nhiều người bị sa sút trí tuệ có lịch sử lái xe rất an toàn, nhưng điều này chẳng có ý nghĩa gì về tính an toàn của họ khi họ là người lái bị sa sút trí tuệ trong tương lai.
- Tập trung vào các lợi ích tài chính từ việc bán xe.
- Hãy tôn trọng và cố gắng thấu hiểu cảm xúc của những người mắc sa sút trí tuệ.
- Hãy cân nhắc ý nghĩa của việc lái xe đối với người đó. Sở hữu một chiếc xe và lái xe còn có thể mang lại nhiều ý nghĩa hơn là tính lưu động đối với người lái xe. Đó có thể là dấu hiệu chỉ địa vị, sở thích và thậm chí là công việc. Hãy cân nhắc những cách nói khác nhau khi đề cập đến mối liên hệ với chiếc xe đó và việc lái xe.

Các giải pháp thay cho việc lái xe

Quý vị có thể trợ giúp người lái bằng cách giúp họ giảm nhu cầu lái xe và tìm giải pháp thay thế để đi lại.

Những điều cần thử:

- Đề nghị giúp người đó bằng cách lái xe đưa họ đến các cuộc hẹn, cuộc giao lưu xã hội và đến các cửa hàng và dịch vụ.

- Khuyến khích việc sử dụng xe buýt, xe lửa hoặc xe taxi khi có thể.
- Khuyến khích việc đi bộ khi có thể. Quý vị có thể nhận thấy công nghệ GPS (hệ thống định vị toàn cầu) có thể giúp ích.
- Tìm hiểu kỹ về giao thông công cộng có sẵn trong khu vực của quý vị. Hãy hỏi hội đồng địa phương của quý vị.
- Khuyến khích việc sử dụng các dịch vụ giao hàng tận nhà về thực phẩm, thuốc kê theo toa và thư viện địa phương của quý vị.
- Nhờ gia đình và bạn bè giúp việc vận chuyển, bằng cách lái xe chở người đó đi hoặc cùng đi với họ trên một phương tiện vận chuyển khác.

Khi người ta ngưng lái xe, họ cũng thường ngưng giao lưu xã hội, như đi thăm bạn bè, gia đình, tham dự tiệc tùng hoặc theo đuổi các sở thích. Điều quan trọng là duy trì mối quan hệ xã hội, cố gắng tiếp tục những chuyến đi bất cứ khi nào có thể.

Một số người nhận ra được lợi ích từ việc không còn lái xe nữa, chẳng hạn như ít bị căng thẳng hơn, giảm chi phí và tận hưởng chuyến hành trình.

Thông tin và hỗ trợ thêm

Để biết thêm thông tin hữu ích về bệnh sa sút trí tuệ và việc lái xe, mời vào thăm dementia.org.au

Trung tâm Commonwealth Respite và Trung tâm Carelink cung cấp thông tin miễn phí và bảo mật về các dịch vụ hỗ trợ người chăm sóc, khuyết tật và cộng đồng tại địa phương. Các trung tâm này có mặt trên khắp nước Úc và quý vị có thể liên hệ với Trung tâm gần nhất bằng cách gọi số **1800 052 222** (miễn phí trừ những cuộc gọi bằng điện thoại di động). Quý vị có thể tìm thông tin về dịch vụ chăm sóc người cao tuổi trên mạng My Aged Care tại myagedcare.gov.au

Dịch vụ Tư vấn Quản lý Hành vi Sa sút trí tuệ (DBMAS) chuyên tư vấn chuyên môn và hỗ trợ 24 giờ một ngày/7 ngày một tuần. Gọi số **1800 699 799**.

THÔNG TIN THÊM

Dementia Australia chuyên cung cấp dịch vụ hỗ trợ, thông tin, giáo dục và tư vấn. Xin liên lạc với Đường dây Trợ giúp Quốc gia về Chứng mất trí qua số **1800 100 500** hoặc vào xem website của chúng tôi tại dementia.org.au

Để được trợ giúp ngôn ngữ, mời bạn gọi dịch vụ Biên Phiên dịch qua số qua số **131 450**

Driving

This Help Sheet describes the effects that dementia may have on driving skills and suggests ways to help a driver who has been diagnosed with dementia.

Driving can seem like an automatic activity. However, it is a complicated task that requires complex thought processes, manual skills and fast reaction times. Dementia can cause loss of memory, limited concentration, and vision and insight problems. This affects a person's judgement and ability to drive safely.

A person diagnosed with dementia may not need to stop driving straight away. However, dementia causes a progressive and irreversible decline in functioning, and the person will need to stop driving at some point.

Licensing requirements

All drivers are required by law to tell their local licensing authority of any medical condition that might affect their ability to drive safely. Dementia, diabetes and some heart conditions all need to be disclosed because they may affect a person's driving ability.

Once notified, the licensing authority will ask that the driver's doctor makes an initial assessment of the driver's medical fitness. After this, a formal driving assessment may be required. Based on the results of these assessments the licensing authority will decide if the person can continue to drive.

If the person with dementia can continue to drive they will be issued a conditional licence. Conditional licences are valid for a maximum of 12 months; after that the driver will be reassessed. Sometimes restrictions are also placed on the licence holder. These restrictions might be that the person can only drive close to home, at certain times, or below certain speed limits.

If a person with dementia continues to drive and they have not notified their licensing authority, or if they continue to drive after their licence has been cancelled or suspended, there can be serious consequences. If the driver is in a crash they could be charged with driving offences or be sued. In addition their insurance company may not provide cover.

Individual responses

For people living alone or in rural and remote areas it can be especially difficult to manage without driving. People may feel a loss of independence or identity when they can no longer drive. For someone in the early stages of dementia making the decision to give up driving can be very challenging.

Some people will recognise their declining ability; others may not, or may simply forget that they are no longer safe to drive. For others it will be a relief to no longer have the responsibility of driving.

Signs that dementia may be affecting a person's driving

Changes in driving behaviour may have been occurring for some time without being noticed. Consider the following driving warning signs:

- Vision – Can they see things coming straight at them and from the sides? Can they see and respond appropriately to traffic signs and signals?
- Hearing – Can they hear the sound of approaching cars, car horns and sirens and respond appropriately? Do they pay attention to these when in the car?
- Reaction time – Can they turn, stop or speed up their car quickly?
- Problem solving – Do they become upset and confused when more than one thing happens at the same time?
- Coordination – Is their coordination affected? Do they get the brake and accelerator pedals mixed up?
- Alertness – Are they aware and understand what is happening around them?
- Can they tell the difference between left and right?
- Do they become confused on familiar routes? Do they get lost or take a long time on familiar journeys?
- Do they understand the difference between Stop and Go coloured lights?
- Are they able to stay in the correct lane?
- Can they read a road map and follow detour routes?

National Dementia Helpline 1800 100 500

dementia.org.au

This help sheet is funded by the Australian Government

- Has their mood changed when driving? Some previously calm drivers may become angry or aggressive.
- Are there new bumps and scratches on the car?

Where safety is an immediate concern

If you have concerns about a person's ability to drive, try speaking to them or to their doctor. You can also contact your local licensing authority to discuss your concerns. The licensing authority may contact the driver and advise that a medical and driving test is necessary. You can also contact Dementia Australia to discuss any specific concerns or situations that you are facing.

For someone in the early stages of dementia, actions such as hiding the keys, taking away a license or disabling the car could seem disrespectful or hostile. These actions may not even succeed as the person may continue to drive without a licence, fix their car or even buy a new one.

Starting conversations about driving

Some suggestions for when and how to raise concerns about driving:

- Start discussions as early as possible after diagnosis, and at a time when everyone is calm.
- Where possible, have discussions when there have been changes in medications or health status, rather than during or after a driving incident.
- Have short and frequent conversations, rather than one long discussion.
- Concentrate on the person's strengths and the positive aspects of other options.
- Acknowledge that giving up driving is hard to do.
- Normalise the situation – everyone will have to stop driving at some point.
- Focus on the nature of the disease – many people with dementia have very safe past driving records, but this has no bearing on their safety as a driver with dementia in the future.
- Focus on the financial benefits of selling the car.
- Be respectful and try to understand how the person with dementia will be feeling.
- Consider what driving means to the person. Owning a car and driving can mean more than just mobility to a driver. It can be a sign of status, a hobby and even a job. Think about ways that this relationship to the car and driving might be addressed in other ways.

Alternatives to driving

You can support drivers by helping them to reduce the need to drive and find alternatives for getting around.

Things to try:

- Offer to support the person by driving them to appointments, social gatherings and to access shops and services.
- Encourage the use of buses, trains or taxis when possible.
- Encourage walking when possible. You may find GPS technology can be helpful.
- Investigate community transport available in your area. Check with your local council.
- Encourage the use of home delivery services for food, medical prescriptions and your local library.
- Ask family and friends to assist with transport, either by driving the person or accompanying them on other transport.

When people stop driving they often stop making social trips, like visiting friends, family, attending functions or participating in hobbies. It is important that social contacts are maintained, try to continue these trips wherever possible.

Some people find benefits from no longer driving, such as less stress, reduced costs and enjoyment of the journey.

Further information and support

For more helpful information on dementia and driving visit dementia.org.au

Commonwealth Respite and Carelink Centres provide free and confidential information on local carer support, disability and community services. Centres are located throughout Australia and you can contact your nearest Centre by phoning **1800 052 222** (Freecall except from mobile phones). Information on aged care can be found on the My Aged Care website myagedcare.gov.au

The Dementia Behaviour Management Advisory Service (DBMAS) provides specialised advice and support 24 hours a day/7 days a week. Call **1800 699 799**.

FURTHER INFORMATION

Dementia Australia offers support, information, education and counselling. Contact the National Dementia Helpline on **1800 100 500**, or visit our website at dementia.org.au

For language assistance phone the Translating and Interpreting Service on **131 450**